

**Närvarande:**

Umeå Kommun: Anna Bergström, Aino Dahl, Klara Lundgren, Sanna Kasos

Såhkie sameförening: Lena Maria Nilsson, Ulla Barruk Sunna, Jennie Larsson, Gunne-Gerd

Holmlund, Per-Henrik Johnsson, Märta Andersson, Bibbi Sjöström, Kerstin Rundqvist

**Konsultation om samisk mat i äldreomsorgen:**

Såhkie Umeå sameförening har till Äldreomsorgen skickat begäran om konsultation enligt Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket, gällande samiska måltider på det särskilda boendet med samisk profil.

**Fråga för konsultation:** De senaste två åren har samarbete skett mellan äldreomsorg, samiska äldregruppen, forskare vid SLU Uppsala och Umeå universitet i ett projekt om hur maten inom kommunens äldreomsorg skulle kunna kulturanpassas bättre för samiska brukare, enligt en modell utformad av den samiska matinspiratören Ann Sparrock. Detta samarbete har bland annat inneburit en workshop i september 2024, där måltids- och omsorgspersonal i Umeå fick lära sig hur åtta samiska måltider, anpassade efter de åtta samiska årstiderna, kan utformas. Det finns önskemål om att införa det samiska årstidshjulet som har lyfts under samråd med äldrenämnden i februari 2022, december 2023, samt i september och december 2024.

Äldreomsorgen har som avsikt att kunna erbjuda kulturanpassad mat vid boendet med samisk profil. Vad gäller lagad varm mat som erhålls via måltidsservice så finns inriktningen för två sådana rätter per år, och äldreomsorgen vill gärna konsultera urfolket kring vilka rätter som är mest lämpade. Årshjulet med åtta samiska årstider innehåller även en del rätter som inte kräver tillagning i centralkök, varpå äldreomsorgens ambition är att kunna tillgodose flera av dessa lokalt på boendet. Det behöver dock anpassas till de boende och deras förmåga och preferenser.

| Ärende:                                        | Omfattning/notering:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Ansvarig:      |
|------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| <b>Beslut av frågor för konsultationen</b>     | Vi lägger fast frågor för konsultationen.<br>Anna Bergström visar en presentation om konsultation samt bakgrund till frågan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Anna Bergström |
| <b>Konsultation:</b><br>Åtta samiska måltider. | <p><b>Bakgrund för frågan:</b></p> <p>Äldregruppen har definierat åtta måltider tillsammans med Ann Sparrok som tagit fram ett årshjul av åtta samiska måltider. En måltid för varje samisk årstid. Under projektet fick Umeå kommuns måltidsservice genomgå en utbildning med Ann Sparrok. Denna utbildning blev inspelad och finns för att visas och lära ut på Umeå play. (Lena Maria Nilsson, Såhkie, delar dessa).</p> <p><i>"Mat är alltid det första som tas upp som en viktig kulturbärare bland samer. Det väcker minnen, språk och traditioner. Det är svårt för samer att bli kvar i sin samiska kultur när de hamnar i vården"</i> - kommentar från Såhkie.</p> <p><b>Dialog:</b> Nu lagar äldreomsorgen viss mat på boendet och resterande måltider lagar måltidsservice. Ur årshjulet som tagits fram är tanken att två måltider kommer läggas ut på måltidsservice, resterande kommer lagas på boendet.</p> <p>I dagsläget finns en upphandling för ökat utbud och flera samiska ingredienser finns nu tillgängligt för inköp vilket troligtvis kommer kunna lösa de flesta måltider som tagits fram tillsammans med äldregruppen.</p> <p>Kommentar från Såhkie: Det krävs en lyhördhet för de som bor på boendet, är det personer som är i sin barndom är årshjulet väldigt viktigt, men är det en person som är i nuet kan det vara mer</p> |                |

| Ärende: | Omfattning/notering:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Ansvarig: |
|---------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|         | <p>omkastat. En bättre dialog för att öka förståelse för hur och vad måltiderna är behöver ske.</p> <p>Kommentar från Såhkie: Renfeta finns för inköp på Njalgies, det är smakrikt och ger ett bra fettintag.</p> <p>Kommentar från Såhkie: Vi lever i en orostid, krig som är i närheten, kriser och hot. Sverige som nation har strävat efter att bli självförsörjande i allra högsta grad. Det finns en stor poäng för Norrland att vi använder lokala råvaror som viltkött, renprodukter och så vidare, det är bra att ha med sig när vi pratar om saken.</p> <p><b>Vår-sommar/Gijre-daelvie – blodplättar souvas och lingonsylt.</b></p> <p>Fråga från kommunen: Är det en och samma rätt?</p> <p>Svar från Såhkie: Det kan vara det men det kan även delas upp.</p> <p>Kommentar från kommunen: Souvas och lingonsylt finns tillgängligt.</p> <p>Kommentar från Såhkie: P-O kan vara till hjälp att lära ut matlagning av blodplättar men renblod behöver upphandlas.</p> <p>Kommentar från kommunen: Hantering av renblod kan vara svårt för personalen på boendet.</p> <p>Fråga från Såhkie: Kan tillexempel blodplättar läggas ut för tillagning av extern part? Till exempel Christina Ranberg Wickberg, catering Holmsund. Hon kan tillverka och leverera blodplättar.</p> <p>Kommentar från kommunen: Det måste bli en fråga för vidare process.</p> <p><b>Sommar/Giesie– Färsk kokt fisk (sik eller fjällfisk), gräslökssås/skirat smör med hackat ägg, kokt potatis och tunnbröd.</b></p> |           |

| Ärende: | Omfattning/notering:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Ansvarig: |
|---------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|         | <p>Kommentar från kommunen: Det är möjligt att upphandla röding. Det finns inte möjlighet att laga detta på boendet, men måltidsservice kan tillaga detta. Är detta en rätt vi kan framföra till måltidsservice som en tillagad rätt?</p> <p>Kommentar från Såhkie: Det är en bra sommarrätt och den är önskvärd.</p> <p><b>Sensommar/Tjaktje-Giesie – Mellanmål: hjortron, grädde, långfil eller våfflor.</b></p> <p>Kommentar från kommunen: Kan serveras på boendet i detta nu.</p> <p><b>Höst/Tjaktje – kokkött av bringa, rensida och renrygg. Skedblodpalt, rotsaker och buljong vid sidan av.</b></p> <p>Kommentar från kommunen: Måltidsservice kan laga kokköttet och buljongen. Dock säger de att palt och blodpalt inte fungerar jättebra att frakta i kantiner.</p> <p>Kommentar från Såhkie: Man kan göra klimp, blodpalt och skedpalt. Det finns en film som visar exakt hur och vad man gör det. Ann Sparrok kan ta fram smakerna och upplevelsen av maten men göra det mer lättillgängligt och lättätligt.</p> <p>Kommentar från kommunen: Alla måltider lämpar sig inte på grund av hur pass dåliga personerna är.</p> <p>Kommentar från Såhkie: Det verkar som att kommunen missförstått vilken typ av palt vi pratar om. Skedpalt av blod är inte en stor och svårtuggad palt. Den är liten och lätt att äta även för den som har problem att tugga. Vi måste</p> |           |

| Ärende: | Omfattning/notering:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Ansvarig: |
|---------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|         | <p>bygga upp det som ett boende med samisk profil och sen anpassa det efter efterfrågan.</p> <p>Kommentar från kommunen: Om behovet finns så är det något vi ska sträva efter, men det beror på vårdbehovet och personalens tid.</p> <p><b>Höst-vinter/Tjaktje-daelvie – Rensylta, renköttbullar och kokt rentunga. Mellanmål, gaahkoe och buljong.</b></p> <p>Kommentar från kommunen: Julmat som går ut till alla boenden har köttbullar och sylta, men de är inte av ren. Tunga kan tillagas på boendet, men personalen behöver hjälp men hur detta ska tillagas. Rensylta och renköttbullar finns inte upphandlat just nu. Men renköttbullar kan tillagas på boendet.</p> <p>Kommentar från Såhkie: Arvidsjaur Njalgies, och Martin &amp; Servera har renköttfärs för inköp.</p> <p>Äldregruppen kan bistå med hjälp för tillagning av rentunga. Upplägg och presentation är väldigt viktigt, det måste tänkas på med vissa maträtter tillexempel rentunga och blodpalt.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Kommunikation för att bestämma tid för inläring sker via Klara Lundgren(samordnare).</li> </ul> <p><b>Vinter/Dealvie – Renköttssoppa med klimp och gaahkoe.</b></p> <p>Kommentar från såhkie: Renköttssoppa är en bra rätt till 6 februari. Ett tips är att servera buljongen bredvid för att dricka, renbuljong är näringstät.</p> <p>Täthet av protein och vitaminer i renkött är enormt mycket högre än tillexempel i nöt och griskött.</p> |           |

| Ärende: | Omfattning/notering:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Ansvarig: |
|---------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|         | <p><b>Vårvinter/Gijre-daelvie</b> - Köttgryta på älg med rotsaker, potatis och lingon.</p> <p>Kommentar från kommunen: Köttgryta på älg finns redan på måltidsservices meny. Det kan vara så att den inte helt är som den samiska men den går att justera för att få den på samiskt vis.</p> <p>Kommentar från Såhkie: Den borde serveras i samband med jakten, alltså höst och vinter.</p> <p><b>Vår/Giesie</b> – Kaffe/te med rökt och torkat renkött, rökt renhjärta och kaffeost.</p> <p>Kommentar från kommunen: Rökt och torkat renkött finns upphandlat och kan serveras idag.</p> <p>Kommentar från Såhkie: Det är jättespositivt att gaahkoe serveras oftare och om det serveras torkat renkött lite oftare så är det väldigt positivt.</p> <p><b>Övriga kommentarer:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Det behövs tydligare kommunikationen om äldreboendet. Det måste vara tänkt att göra fler samer och människor generellt medvetna att boendet finns.</li> </ul> <p>Många vet nog inte om det (att det finns) än. Hur ger kommunen ut information om detta, det kan vara jättestor diskrepans hur man uttrycker sig och vad man då som same inte vill berätta om sin identitet. Hur nämner man det och pratar om det så att de som ska till boendet kan fara dit. Det finns ett behov och det är tråkigt att det inte reflekterar boendet i nuläget. (Anna Bergström tar med sig detta tillbaka till förvaltningen).</p> |           |

| Ärende: | Omfattning/notering:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Ansvarig: |
|---------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Den nya eldplatsen på boendet är klar och vi kommer kunna använda den till viss matlagning.</li> <li>- Árran (eldstaden) är viktigt i den samiska kulturen, det är ett sätt att umgås. Elden och älven är viktig, därför ville vi att det skulle vara synligt.</li> <li>- Vi försöker skapa guldkanten tillexempel köper vi in kläder när man ska göra upp eld så att de inte behöver använda privata kläder.</li> <li>- Vid biståndsansökan informerar biståndshandläggaren om de profilboendena vi har samt övriga boenden.</li> <li>- Såhkie kan ställa upp med volontärhjälp, vi kan hjälpa till med saker som behöver göras på boendet. Tex tillagning, invigning osv.</li> <li>- Kan man lägga upp detta(årshjulet) på webben, berätta om måltidsplanen och så vidare. Att det blir en naturlig del av kommunens kommunikation.</li> </ul> <p><b>Beslut:</b> Är vi eniga om det första steget?</p> <p>Svar från Såhkie: Ja.</p> <p>Avsikten är att vi ska fixa detta, alla åtta måltider är ett mål.</p> <p>Måltidsservice: Ansvarar för fiskrätten, köttsoipan och älggrytan.</p> <p>Frågetecknen är blodplättar, blodpalten och renköttbullarna. Där för vi en vidare dialog.</p> <p>Om 6 månader sker en uppföljande konsultation.</p> <p>Nästa möte sker måndag klockan 15:00 i april, före</p> |           |

| Ärende:            | Omfattning/notering:                                                                                                 | Ansvarig: |
|--------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|                    | påskan. (det blir måndag 30 mars!! Före påskan är viktigare än månaden april)                                        |           |
| Kallat/noterat av: | Anna Bergström Kvalitetsdirektör Äldreomsorgen,<br>Umeå kommun<br>Klara Lundgren minoritetsamordnare, Umeå<br>kommun |           |